

Utvecklingen av stödet till anhöriga

– en samverkansstudie mellan åtta FoU-enheter,
åtta kommuner och Nationellt kompetenscentrum
Anhöriga (NkA) under tre år

Delrapport 2

FoU i Sörmland och Strängnäs kommun

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning	4
2. Inledning.....	6
2.1. Studiens syfte	6
2.2. Genomförande	7
3. Kartläggningen i Strängnäs kommun	8
4. Äldreomsorgen	8
4.1 Resultat av fokusgruppsintervjun år 1	8
4.1.1 Vad fungerar bra.....	8
4.1.2 Vad fungerar mindre bra	9
4.1.3 Vad finns det för utvecklingsbehov	11
4.1.4 Övrigt	12
4.2 Resultat av fokusgruppsintervjun år 2.....	12
4.2.1 Vad fungerar bra.....	12
4.2.2 Vad fungerar mindre bra	13
4.2.3 Vad finns det för utvecklingsbehov	14
4.2.4 Övrigt	15
5. Funktionshinderområdet.....	16
5.1 Resultat av fokusgruppsintervjun år 1	16
5.1.1 Vad fungerar bra.....	16
5.1.2 Vad fungerar mindre bra	17
5.1.3 Vad finns det för utvecklingsbehov	18
5.1.4 Övrigt	18
5.2 Resultat av fokusgruppsintervjun år 2.....	19
5.2.1 Vad fungerar bra.....	19
5.2.2 Vad fungerar mindre bra	20
5.2.3 Vad finns det för utvecklingsbehov	22
5.2.4 Övrigt	22

6. Individ och familjeomsorgen	23
6.1 Resultat av fokusgruppsintervjun år 1	23
6.1.1 Vad fungerar bra.....	23
6.1.2 Vad fungerar mindre bra	24
6.1.3 Vad finns det för utvecklingsbehov	25
6.1.4 Övrigt	25
6.2 Resultat av fokusgruppsintervjun år 2.....	26
6.2.1 Vad fungerar bra.....	26
6.2.2 Vad fungerar mindre bra	27
6.2.3 Vad finns det för utvecklingsbehov	28
6.2.4 Övrigt	29
7. Diskussion	29
8. Konklusion	31
Bilagor.....	32

Bilaga 1 Frågeguide till fokusgruppsintervju

1. Sammanfattning

I landets kommuner har sedan slutet av 1990-talet ett omfattande arbete utförts för att utveckla stödet till anhöriga. För att dra lärdom av detta utvecklingsarbete har Nationellt kompetenscentrum Anhöriga (NkA) tagit initiativ till denna undersökning för att i samverkan med åtta av landets FoU-enheter kartlägga och följa utvecklingen av stödet till anhöriga under tre år i åtta kommuner.¹ I denna delrapport presenteras resultatet av de två första årens fokusgruppsintervjuer i Strängnäs kommun. I texten avses generellt med begreppet *anhörig* en familjemedlem, släkting, vän eller annan person som har en relation till den *närstående* som är gammal, långvarigt sjuk och/eller har en funktionsnedsättning. Med anhängstöd avses de verksamheter eller insatser som har som sitt *huvudsakliga syfte* att vara just ett stöd för anhöriga. Syftet med föreliggande studie är att; kartlägga innehållet i stödet till anhöriga, undersöka hur de olika huvudintressenterna bedömer kvaliteten på stödet till anhöriga samt under tre år följa utvecklingen i de kommuner/kommundelar som ingår i studien.

Årligen genomförs fokusgruppsintervjuer, en inom vardera äldreomsorg, verksamheter för personer med funktionsnedsättning samt individ och familjeomsorg. Fokusgruppsintervjuerna görs utifrån en gemensam frågeguide (se bilaga 1). Första året görs fokusgruppsintervjun för att validera bilden av det stöd som vuxit fram i kartläggningen och för att beskriva hur väl deltagarna tycker att stödet fungerar. Andra och tredje året görs fokusgruppsintervjun för att kartlägga vilka förändringar som skett avseende anhängstödet och hur väl deltagarna tycker det fungerar. NkA har via FoU Sjuhärad Valfärd ansökt om och beviljats etiskt tillstånd för studien av Etikprövningsnämnden i Göteborg. Projektet avrapporteras årligen av respektive FoU-enhet i samverkan med NkA och en gemensam rapport skrivs av NkA i samverkan med FoU-enheterna. Resultaten presenteras även regionalt på konferenser eller seminarier av de medverkande FoU-enheterna och av NkA i samband med NkA:s fyra årliga regionala mötesdagar. FoU i Sörmland fick i detta projekt uppdraget att kartlägga en mellanstor kommun i Södermanlans län och Strängnäs kommun visade intresse för att delta i projektet.

¹ Medverkande FoU-enheter: FoU Jämt, Enheten Valfärd och FoU-stöd Regionförbundet Uppsala län, FoU Sörmland, Skaraborgs Kommunalförbund FoU, FoU Sjuhärad Valfärd, Fokus Kalmar län, FoU Malmö och FoU Skåne. Kommuner som kartläggs: Härjedalen, Uppsala, Strängnäs, Skara, Borås, Västervik, Malmö och Hässleholm.

Resultatet visar att Anhörigcentrum fortfarande är kärnan i Strängnäs kommuns anhörigstöd, men personalen behöver utökas då deras tid inte alltid räcker till för det stöd som anhöriga efterfrågar. Tillgängligheten till anhörigstödet för de som bor på övriga orter är fortfarande dålig. Öppettiderna på Anhörigcentrum har inte förändrats under det gångna året vilket fortfarande försämrar tillgängligheten för de anhöriga som förvärvsarbetar.

Anhörigstödet för området äldre verkar utvecklats en hel del under det gångna året och samverkan inom kommunen har förbättrats. Även verksamheterna verkar ha utökat sitt anhörigstöd. Information är ett område som fortfarande är problematiskt och den ekonomiska biten för de anhöriga till äldre är fortfarande svår. Anhörigstödet till äldre fokuserar mycket på de som är anhöriga till någon med demens och utveckling av övrigt anhörigstöd efterfrågas. Det finns även ett stort behov av att utveckla den uppsökande verksamheten.

Anhörigstödet för området funktionshinder dras fortfarande med samma problem, även om de har förbättrats något. Det största problemet är att alla inte känner till att Anhörigcentrum är en resurs för alla anhöriga och inte endast för äldre. Informationen om Anhörigcentrum till anhöriga med närstående som har funktionshinder har dock blivit bättre. De inom området som känner till Anhörigcentrum är nöjda och anser att de får det stöd de behöver. Ett problem för målgruppen är tillgängligheten till Anhörigcentrum. Övrigt stöd som efterfrågas är information om vilka rättigheter anhöriga har, professionellt samtalsstöd, uppsökande verksamhet för målgruppen och utökad kontakt mellan anhöriga och beslutande politiker.

Inom området IFO är anhörigstödet fortsatt brett och insatser och anhörigstöd går i varandra. Det verkar också vara en stor satsning på stöd till barn som är anhöriga. Samarbetet med Anhörigcentrum fungerar bra. Samarbetet med landstinget har dock försämrats. Den största problematiken är fortfarande de attityder i samhället som finns gentemot dem som söker stöd inom socialtjänsten. Även inom detta område efterlyser man uppsökande verksamhet. Det upplevs som svårt och ibland mycket svårt för den anhöriga att hitta rätt inom kommunen att helt enkelt få någon klarhet i vart man ska vända sig. Bättre information om det anhörigstöd som finns och bättre utbildning för personal kring olika sorters problematik efterfrågas.

En slutgiltig slutsats som kan dras utifrån en jämförelse av fokusgruppsintervjuerna är dock att kommunens anhörigstöd inom alla tre områden utvecklas i en positiv riktning.

2. Inledning

I landets kommuner har sedan slutet av 1990-talet ett omfattande arbete utförts för att utveckla stödet till anhöriga. Staten har bidragit med cirka en miljard kronor i stimulansmedel och en förändring har införts i Socialtjänstlagen som innebär att kommunerna har en skyldighet att erbjuda anhöriga stöd.

För att dra lärdom av det utvecklingsarbete som har genomförts och fortfarande pågår har Nationellt kompetenscentrum Anhöriga (NKA) tagit initiativ till denna undersökning för att i samverkan med åtta av landets FoU-enheter kartlägga och följa utvecklingen av stödet till anhöriga under tre år i åtta kommuner.²

I denna delrapport presenteras resultatet av de två första årens fokusgruppsintervjuer i Strängnäs kommun. Inledningsvis presenteras undersökningens syfte och genomförande. För en kort översikt av hur anhörigstödet har utvecklats i Sverige, se Delrapport 1. I texten avses generellt med begreppet *anhörig* en familjemedlem, släkting, vän eller annan person som har en relation till den *närstående* som är gammal, långvarigt sjuk och/eller har en funktionsnedsättning. Med anhörigstöd avses de verksamheter eller insatser som har som sitt *huvudsakliga syfte* att vara just ett stöd för anhöriga.

2.1. Studiens syfte

Syftet med föreliggande studie är att:

- Kartlägga innehållet i stödet till anhöriga, hur stödet organiseras, planeras, följs upp och utvärderas inom områdena äldre, funktionshinder och individ- familjeomsorg samt samverkan mellan kommun, landsting, ideella organisationer och andra aktörer inom området.
- Undersöka hur de olika huvudintressenterna bedömer kvaliteten på stödet till anhöriga
- Under tre år följa utvecklingen i de kommuner/kommundelar som ingår i studien.

² Medverkande FoU-enheter: FoU Jämt, Enheten Välfärd och FoU-stöd Regionförbundet Uppsala län, FoU Sörmland, Skaraborgs Kommunalförbund FoU, FoU Sjuhärad Välfärd, Fokus Kalmar län, FoU Malmö och FoU Skåne. Kommuner som kartläggs: Härjedalen, Uppsala, Strängnäs, Skara, Borås, Västervik, Malmö och Hässleholm.

2.2. Genomförande

Studien startar med en kartläggning av stödet till anhöriga i de utvalda kommunerna inom samtliga tre områden; äldreomsorg, verksamheter för personer med funktionsnedsättning samt individ och familjeomsorg (se Delrapport 1). Ytterligare en kartläggning genomförs år tre. Kartläggningarna görs genom att ta del av tillgängliga dokument, kommunernas hemsida och informationsblad samt intervjuer med och enkätutskick till nyckelpersoner. Kartläggningen dokumenteras.

Årligen genomförs fokusgruppsintervjuer, en inom vardera äldreomsorg, verksamheter för personer med funktionsnedsättning samt individ och familjeomsorg. Fokusgruppsintervjuerna görs utifrån en gemensam frågeguide (se bilaga 1). Första året görs fokusgruppsintervjun för att validera bilden av det stöd som vuxit fram i kartläggningen och för att beskriva hur väl deltagarna tycker att stödet fungerar. Som underlag för fokusgruppen används den sammanställning som är resultatet av kartläggningen av kommunens anhörigstöd (se Delrapport 1). Andra och tredje året görs fokusgruppsintervjun för att kartlägga vilka förändringar som skett avseende anhörigstödet och hur väl deltagarna tycker det fungerar. I varje fokusgrupp ingår personal, beslutsfattare och personer från ideella sektorn.

Första och sista året genomförs en enkätstudie (COAT-utvärderingsenkät) som riktar sig till 150 anhöriga/kommun inom respektive verksamhetsområde. Telefonintervjuer genomförs med ett slumpmässigt antal utvalda anhöriga i kommunerna baserat på den COAT-enkät som de fyllt i.³

NkA har via FoU Sjuhärad Välfärd ansökt om och beviljats etiskt tillstånd för studien av Etikprövningsnämnden i Göteborg.

Projektet avrapporteras årligen av respektive FoU-enhet i samverkan med NkA och en gemensam rapport skrivs av NkA i samverkan med FoU-enheterna. Resultaten presenteras även regionalt på konferenser eller seminarier av de medverkande FoU-enheterna och av NkA i samband med NkA:s fyra årliga regionala mötesdagar.

³ Undersökningens design bygger på den design som skapades i samverkan med professor Mike Nolan och Lennarth Johansson för ett treårigt implementeringsprojekt av COAT-instrumentet i Borås, Jönköping och Härnösand.

3. Kartläggningen i Strängnäs kommun

FoU i Sörmland fick i detta projekt uppdraget att kartlägga en mellanstor kommun i Södermanlans län. Förfrågan skickades ut till de kommuner som uppfyllde detta kriterium och Strängnäs kommun visade intresse för att delta i projektet. Intresset för att medverka i projektet togs upp i Strängnäs kommuns Socialnämnd och Socialnämnden beslutade att kommunen skulle delta i forskningsprojektet. För en ingående beskrivning av kommunen, dess organisation samt anhörigstöd, se Delrapport 1.

4. Äldreomsorgen

Inom äldreområdet samlades aktuell dokumentation in, en enkät skickades till enhetschefer och verksamhetschefen för äldreomsorgen intervjuades. Efter att materialet sammanställts utfördes en fokusgruppsintervju (våren 2011) med utgångspunkt från den bild av anhörigstödet som sammanställningen gav. Cirka ett år senare genomfördes ytterligare en fokusgruppsintervju där syftet var att få information kring hur anhörigstödet utvecklats under det gångna året. Här presenteras resultatet av de två fokusgruppsintervjuerna.

4.1 Resultat av fokusgruppsintervjun år 1

Vid fokusgruppsintervjun år 1 inom äldreomsorgen deltog åtta personer. Dessa var en politiker, en enhetschef, en biståndshandläggare, en personal, anhörigkonsulenten, två personer från ideella sektorn och en anhörig. De som deltagit i intervjuerna har i resultatredovisningen anonymiserats varför det ej kommer att framgå vem som har sagt vad. Fokusgruppsintervjun startade med att kartläggningen av anhörigstödet inom äldreområdet presenterades och på frågan om deltagarna ansåg att den stämde svarade alla ja och de hade inte något att tillägga vad gällde kartläggningen. Därefter övergick man till att diskutera de olika frågeställningarna.

4.1.1 Vad fungerar bra

Det som lyfts fram som bra är Anhörigcentrum då det är viktigt att ha ett fast ställe att ringa till. Det är ofta svårt att veta vart man skall vända sig och då är det jättebra att ha Anhörigcentrum som man kan ringa till för att fråga om var man kan få den hjälp man behöver. Anhörigcentrum skapar även en viss trygghet i och med att man som anhörig vet att det finns stöd att få om man behöver. Det är därför viktigt att informera om Anhörigcentrums verksamhet till alla anhöriga man kommer i kontakt med.

Det är viktigt att alla inom kommunen hänvisar till Anhörigcentrum, komma ihåg i vardagen när man träffar någon som är i nöd att man inte alltid kan hjälpa själv utan slussa vidare till Anhörigcentrum. Man hjälper i stunden, men att sen slussa vidare, vi har ju en speciell enhet som jobbar med det här

En annan bra sak som lyfts fram är de olika anhörigträffarna både de som finns på Anhörigcentrum och de som finns i de olika verksamheterna. Där kan anhöriga komma och ställa frågor och träffa andra i samma situation. Det är viktigt att dessa träffar är i lättsamma former för man ser ju dessa verksamheter som myndigheter vilket kan skapa rädsla. Detta med myndigheter kommer också upp till diskussion och här menar deltagarna att

Det är viktigt att man har tillit till myndigheterna att man vet att jag kan ta den här kontakten och då kommer det bli bra det behöver man känna som anhörig, man behöver vara trygg

En annan sak som fungerar bra det är att personal, enhetschefer och biståndshandläggare lyssnar när anhöriga ringer och tar till sig av deras synpunkter. Enkäterna ”säg vad du tycker” är något som också anses bra och det är något som man börjat använda mer och mer

Deltagarna anser att fördelen med dessa enkäter är att de går raka vägen upp till kommunledningen som får ta del av synpunkterna. Det är ett sätt att göra anhörigas röster hörda och att man får det på pränt för när det kommer skriftligt så registreras det på socialkontoret och allt som registreras måste ju åtgärdas.

Att ingå i en nätverkscirkel på Anhörigcentrum är också något som fungerar bra. Där träffas deltagare i samma situation och pratar med varandra. Det bästa med att träffa andra anhöriga är att man genom dem får råd om vart man ska vända sig. Det finns grupper som har varit igång länge och de är idag självgående, men det startas även upp nya grupper där anhörigkonsulenten eller någon av de övriga i personalen på Anhörigcentrum är behjälpliga tills gruppen kommit igång och klarar sig själv.

4.1.2 Vad fungerar mindre bra

Just ingången till det kommunala systemet menar gruppen är svår att hitta och ibland kan det vara i det närmaste hopplöst att veta vem man ska vända sig till när man behöver hjälp. Man blir ofta kringslussad mellan de olika enheterna innan man så småningom får tag i någon som kan svara på den fråga man har.

De som arbetar i kommunen säger vidare att de ofta får en massa frågor som de inte kan besvara och att de saknar en samordnare som kan lotsa vidare människor dit där de kan få den hjälp de behöver. Det här är också enligt gruppen ett större problem för de som vårdar sina anhöriga hemma.

Att slussas runt är svårast för de som har sin närstående hemma, de som är på boende, där finns ju allt sjukgymnast arbetsterapeut osv. då får man ju direkt den hjälp som behövs

Detta med hemsidan upplevs också av gruppen som något som fungerar mindre bra eftersom man dels inte får så mycket information och dels har stora svårigheter att få fram det man vill ha tag på. De påpekar dock att ”det blir nog lättare för nästa generation”.

Något som gruppen tycker är bekymmersamt är att det är många verksamheter som inte har ett utvecklat anhörigstöd eftersom personalen på Anhörigcentrum inte räcker till för alla. Ett annat problem är Anhörigcentrums öppettider eftersom de anhöriga som yrkesarbetar måste ta ledigt om de till exempel skulle behöva besöka Anhörigcentrum för stödsamtal. Dessutom så finns inte Anhörigcentrum på alla orter i kommunen utan bara i tätorten och det är inte alla anhöriga som kan ta sig dit.

När det gäller anhöriga till dem som har en demenssjukdom finns det enligt gruppen en specifik svårighet vad gäller anhörigstödet och det är stödet till de anhöriga som har en ung närstående med demens. De unga dementas anhöriga är fortfarande yrkesverksamma och behöver därför ett helt annat stöd. Dessa anhöriga måste ha möjlighet att sköta sitt jobb annars rasar familjens ekonomi totalt. Gruppen anser att stödet för dessa anhöriga måste ses över eftersom deras behov av stöd är speciellt.

En annan grupp som anhörigstödet inte fungerar så bra för är de som fortfarande förvärvsarbetar och tar hand om sina äldre föräldrar. Det finns en stor grupp av dessa anhöriga och då främst kvinnor. Dessa kvinnor har dessutom ofta en egen familj att ta hand om och deras livssituation blir mycket svår och det finns stor risk för att dessa kvinnor själva blir sjuka om de inte får det stöd som behövs.

Något som inte är så bra är att de flesta insatser är kopplade till kostnader och det kan ofta vara så att man behöver en insats men tackar nej då man inte har råd med den.

Det är svårt det här med insatser vissa beviljade insatser syftar ju till avlastning för anhöriga t.ex. växelvård eller korttidsboende och det kan faktiskt vara så att den anhöriga inte kan ta emot den här hjälpen på grund av en kostnad. Att ha sin make eller maka på växelvård kostar ju och då vill man kanske inte det och då försvinner ju den biten av anhörigstödet fast man kanske behöver det

På Anhörigcentrum får man ta emot många olika åsikter och då ställer man frågan om man varit i kontakt med den aktuella verksamheten men det har man sällan eller aldrig varit. Anhöriga till äldre vill heller inte gärna klaga eller vara till besvär därför är det ännu viktigare att de kan göra sin röst hörd och här kan blanketten ”säg vad du tycker” vara ett bra alternativ eftersom kan lämna sina synpunkter anonymt. Det händer också ofta att personal får ta emot de anhörigas åsikter och sen vet de inte riktigt vart de ska vidarebefordra åsikterna.

4.1.3 Vad finns det för utvecklingsbehov

När det gäller utvecklingsbehov så pratar gruppen mycket om problemet med att utveckla ett individuellt stöd eftersom alla människor inte trivs med att prata i grupp eller med att delta i föreningslivet och att utveckla det individuella stödet är viktigt eftersom det finns en fara i att anhöriga isolerar sig.

Något som också behöver utvecklas är enligt gruppen information om att anhörigstöd finns. Här anser man att det vore bra om man alltid fick ett erbjudande om anhörigstöd oavsett om man får kontakt med biståndshandläggare, hemtjänst eller personal på boende eller som en deltagare uttrycker det ”Egentligen skulle det lanseras redan av läkaren, det här är något som kommer att bli ett behov för dig som anhörig”.

Ett annat förslag på utveckling är en utökad uppsökande verksamhet och där anser man att även de olika föreningarna har ett ansvar. Ett problem är dock att det är sekretess mellan de som vet vilka som skulle behöva vara med i föreningen och föreningen, så de kan inte lämna ut namn till föreningen.

4.1.4 Övrigt

Något som deltagarna lyfter fram är att när man är anhörig är det långt till att begära hjälp eftersom man vill klara sin vardag själv även om ens make eller maka blivit sjuk. Därför anser man att det är viktigt att t.ex. biståndshandläggare och personal på boende hjälper till att informera om Anhörigcentrum och att de kan erbjuda den anhörige att bli kontaktad av personalen där eftersom steget att ta kontakt för den anhörige ofta är för stort. En annan sak som en av deltagarna tog upp och som tål att tänkas på är

Är det inte så att de som är nöjda är inte så pigga på att svara men har man klagomål berättigt eller ej så vill man gärna framföra dom, det kan bli lite snett i statistik

4.2 Resultat av fokusgruppsintervjun år 2

Vid fokusgruppsintervjun inom äldreomsorgen deltog åtta personer. Dessa var en politiker, en enhetschef, en biståndshandläggare, en personal, anhörigkonsulenten, två personer från ideella sektorn och en anhörig. De som deltagit i intervjuerna har i resultatredovisningen anonymiserats varför det ej kommer att framgå vem som har sagt vad.

4.2.1 Vad fungerar bra

Det som gruppen lyfte upp var att det i kommunen finns en ganska stor aktivitet kring anhörigstöd och då främst Anhörigcentrum. Gruppen ansåg att Strängnäs kommun lägger mycket fokus på anhörigstödet och det upplevdes som mycket positivt. Kommunens biståndshandläggare samarbetar också mycket med personalen på Anhörigcentrum och de gör gemensamma hembesök för att informera om både insatser för den enskilde och anhörigstöd.

Anhörigstödet ute i verksamheterna upplevs också som bra och gruppen ansåg att stödet måste ske hela tiden i verksamheten. De verksamheter som är boenden arbetar med inflyttningssamtal och där är det jätteviktigt att anhöriga är med och de anhöriga ses som en del av den boende.

Ja vi får en ny boende men vi får också fem nya anhöriga jag tror att det är det tänket man måste ha för om inte de känner sig trygga och har förtroende för oss blir det inte bra för den boende heller

En annan sak som fungerar bra är grupper där anhöriga kan träffas och prata om hur de mår och hur de ska tackla olika saker och de får tips av varandra om vilken hjälp som finns.

Det är ju alltid svårt att ha en nära som blir sjuk för det blir ju mitt bekymmer också jag tror att det är viktigt med ett anhörigstöd där man kan träffas för att prata bara för att man ska kunna orka med överhuvudtaget

Anhörigstödet har också blivit bättre sedan kommunen anställde en ny demenssjuksköterska, eller som en av deltagarna uttrycker det.

Själva vårddelen det är flickorna på Anhörigcentrum som får ta hand om och den får jag väl säga har blivit mycket mycket bra sen vi fick ny demenssjuksköterska det har stabiliserat sig nu sen förra året då var vi väldigt oroliga

Samarbetet mellan frivilligorganisationer och personalen på Anhörigcentrum fungerar också mycket bra och de byter enligt gruppen ständigt erfarenheter.

Det som är det braiga är att vi utbyter erfarenheter och sånt, så jag är rätt nöjd med anhörigcenter idag

4.2.2 Vad fungerar mindre bra

Även här tas gruppverksamheten upp och trots att det är bra med grupper så fungerar de inte alltid eftersom anhöriga inte kommer eller slutar att delta då deras närstående avlidit. Här blir det svårt för de anhöriga som har behov av gruppstödet. Något som behöver förbättras är anhörigstödet i olika verksamheter och i verksamheterna är det viktigt att tänka på att anhöriga behöver stöd, för att personalen inte ska förmedla, så här gör vi här, utan mera fokusera på vad den anhörige behöver för stöd.

Det är ju den här sorgprocessen i början då behöver man nåt annat och inte tänka att det här är våra rutiner utan ha det här mer flexibla öppensinniga vad kan vi göra för att göra det bra för dig, det tror jag att vi skulle kunna förbättra i verksamheterna

En sak som inte fungerar så bra är kopplingen mellan riktlinjer och behov, eller som en av deltagarna uttrycker det

Vi ska gå inom ramen av vad riktlinjerna säger vad lagarna säger och samtidigt ska vi ha förståelsen och göra det så bra som möjligt så det är en svår balansgång det är inte alltid så enkelt

En annan sak som tas upp som fungerar mindre bra är detta med att få tag i den man söker på kommunen. Anhöriga blir ofta tillsagda att det bara är att ringa, men de möts för det mesta av en telefonsvarare, vilket upplevs som frustrerande. Information är också något som alltid kan bli bättre och en av deltagarna uttryckte det enligt nedan

Jag tror att vi alla behöver förbättra oss och bli mer tydliga om vad som finns och att fånga upp de anhöriga mycket tidigare

De ekonomiska förutsättningarna för att de anhöriga skall kunna få det stöd de behöver är inte alltid så bra och det är ganska ofta man tackar nej till insatser då man ser att det kommer att kosta för mycket. När det krävs dubbla boenden så blir det ofta ekonomiska svårigheter för den anhörige och här blir det problematiskt med var man kan få hjälp någonstans

Det jag blir mest frustrerad över är hur kommer jag att klara det ekonomiskt, två boenden det är inte billigt och det vet jag fortfarande inte för det är så nytt. Ja och var vänder man sig, var vänder man sig om man upptäcker att det inte går, ja vart ska man vända sig med olika saker

4.2.3 Vad finns det för utvecklingsbehov

Något som alla ansåg behövde utvecklas var den uppsökande verksamheten. Gruppen menade att ett hembesök var alldeles för lite eftersom man som anhörig måste få information flera gånger. De menade också att den enskilde eller den anhörige inte alltid är så mottaglig för information och att frågor uppstår när uppsökaren gått därifrån. Därför ansågs det viktigt med broschyrer som kan lämnas kvar när frågor uppstår

Vi ska bli bättre med bättre broschyrer om anhörigstöd för det saknar vi idag

Dagverksamheten behöver utvecklas och ett önskemål är dagverksamhet på alla boenden så att den slutliga placeringen även har dagverksamheten så att vederbörande lär känna miljön lite grann. Ett annat önskemål är dagverksamhet för andra grupper än dementa och ett tredje önskemål är en dagverksamhet som var mera öppen som inte kräver biståndsbeslut.

Kommunikation mellan personal och anhöriga är något som ständigt behöver utvecklas och gruppen anser att det är jätteviktigt att kommunikationen mellan personal och anhörig sker kontinuerligt

Något som behöver utvecklas är kommunikation med de anhöriga när deras närstående måste flytta till ett boende. Det gäller att få en bra kommunikation med anhöriga för de har känt den här personen allra allra längst. Så får vi inte den bra kontakten från början så blir det ju ofta inte så bra. Så den delen tycker jag är jätteviktig, att det börjar redan där faktiskt, att man har ett kontinuerligt utbyte av varandra och där tror jag att vi kan förbättra oss också

4.2.4 Övrigt

Trots att samarbetet mellan anhörigstödet och frivilligorganisationerna fungerar bra saknar de ett gemensamt utvecklingsarbete. För att främja det gemensamma utvecklingsarbetet skulle det behövas en kommunal samordnare för frivilligorganisationer. En annan sak som kom upp var ett önskemål om en äldreombudsman, någon som tillvaratar de äldres intressen, en som verkligen finns där för de äldre. Denna ombudsman skulle även kunna ha som uppdrag att vara samordnare.

En sak som flera påpekade var att det skulle vara bra om anhöriga fick vara med och utveckla det kommunala anhörigstödet eftersom anhöriga har kunskap om de behov som finns. Dessutom måste det till ett långsiktigt tänkande eftersom anhörigstöd tar tid, eller som en av deltagarna uttryckte det

Det gäller ju att stötta den anhörige så att vederbörande orkar för det är en lång väg innan det är färdigt

5. Funktionshinderområdet

Inom funktionshindersområdet samlades aktuell dokumentation in, en enkät skickades till enhetschefer och verksamhetschefen för funktionshindersomsorgen intervjuades. Efter att materialet sammanställts utfördes en fokusgruppsintervju (våren 2011) med utgångspunkt från den bild av anhängstødet som sammanställningen gav. Cirka ett år senare genomfördes ytterligare en fokusgruppsintervju där syftet var att få information kring hur anhängstødet utvecklats under det gångna året. Här presenteras resultatet av de två fokusgruppsintervjuerna.

5.1 Resultat av fokusgruppsintervjun år 1

Vid fokusgruppsintervjun inom funktionshindersomsorgen deltog åtta personer. Dessa var en politiker, en enhetschef, en biståndshandläggare, två personal, anhängkonsulenten, en person från ideella sektorn och en anhäng. De som deltagit i intervjuerna har i resultatredovisningen anonymiserats varför det ej kommer att framgå vem som har sagt vad. Fokusgruppsintervjun startade med att kartläggningen av anhängstødet inom funktionshindersområdet presenterades och på frågan om deltagarna ansåg att den stämde svarade alla ja och de hade inte något att tillägga vad gällde kartläggningen. Därefter övergick man till att diskutera de olika frågeställningarna.

5.1.1 Vad fungerar bra

Det som enligt gruppen fungerar bra med anhängstødet är Anhängcentrum där man anser att anhängstødet är bra, men det behövs mer reklam, mer kunskap om Anhängcentrum till de som jobbar i kommunen. När det gäller kommunen i övrigt så menar gruppen att man får ett visst stöd som anhäng till barn som är under 16 år, men att stødet sedan avtar. En sak som man tror fungerar någorlunda bra inom vissa verksamheter är de uppföljningsmöten som personalen i de olika verksamheterna ska ha med de anhänga.

En annan sak som enligt gruppen fungerar bra när det gäller anhängstødet är de olika verksamheter som från början är till både för den enskilde och för anhänga som till exempel korttidsvistelse. Där blir det ett bra samspel mellan de anhänga och personalen. Gruppen menar att detta troligen beror på att korttidspersonalen från början är inställda på att man samarbetar med anhänga och som en av deltagarna säger ”man kunde hoppas att det där kunde sprida sig lite till de andra verksamheterna”.

5.1.2 Vad fungerar mindre bra

Gruppen är tämligen ense om att det som inte är bra är att anhörigstödet för dem som är anhöriga till en person med funktionsnedsättning är mer eller mindre obefintligt. En grupp som de anser får dåligt anhörigstöd är föräldrar till barn som är över 16 år eller som en av deltagarna uttrycker det

Det finns inget anhörigstöd för föräldrar, jag får ju inte va med på nånting, jag är inte värd något, de tycker att jag ska försvinna ur mitt barns liv

Något som inte fungerar så bra är detta med att det tar så mycket tid och kraft att hitta rätt person när man som anhörig behöver hjälp, råd och stöd gällande sin anhörig och detta anser gruppen att Anhörigcentrum kan hjälpa till med. Problemet är att många tror att Anhörigcentrum bara är till för de äldre. Dessutom är det svårt för anhöriga att komma till Anhörigcentrum då de flesta arbetar. En annan sak som gruppen lyfter fram är avsaknaden av anhörigstöd för de som bor utanför Strängnäs tätort och man säger ”om man bor utanför Strängnäs så märks det inte att det finns något anhörigstöd”.

En sak som enligt deltagarna inte fungerar så bra är flexibiliteten vad gäller anhörigstödet. När det gäller personer med funktionsnedsättning och då framförallt barn så handlar det ofta om många olika faser. Först är det skolan och dess olika stadier sen efter skolan kommer det här med gruppboende och avlastning. Det blir dels svårt att veta vart man som anhörig skall vända sig i de olika faserna och dels har man som anhörig olika behov vad gäller anhörigstöd beroende på vilken fas man befinner sig i för tillfället och då är det mycket viktigt att det finns ett flexibelt anhörigstöd.

Det är ju med det här med skolan och vilka behov barnen har där kan det ju bli frustrerande för det är ju olika faser i skolan och sen kommer gruppboende och avlastning och en massa annat och det blir ett överlämnande och överlämnande dom vet ju inte vart dom ska vända sig det är ju hela tiden såna här saker och det skiftar ju det är ju inte samma saker

5.1.3 Vad finns det för utvecklingsbehov

Ett stort utvecklingsbehov är enligt gruppen fortbildning för personalen i bemötande och då framförallt bemötande mot föräldrar i det vardagliga. Verksamheterna har möten och nätverksmöten där föräldrar är involverade, men dessa möten är för de anhöriga med barn som är under 18 år. Problemet är att anhörigstödet för föräldrar tar slut när barnen blir 18 år. Det är ju i denna ålder som barnen skall gå vidare in i vuxenlivet och gruppen anser att det är mycket kunskap som de anhöriga har som i och med detta går förlorad, eller som en av deltagarna uttrycker det

Man måste ta tillvara föräldrarnas spetskompetens på det egna barnet vilket ofta glöms idag och eftersom då personal skall lära känna den här personen själva så blir det jättetokigt ibland något som kunde ha undvikits om man tagit tillvara föräldrarnas kunskap om hur personen fungerar i olika situationer.

Ett annat behov är en rejäl utökning av de som ses som anhöriga. När det gäller gruppen med de som har funktionsnedsättningar så stannar det ofta vid att anhöriga är de föräldrar som har barn under 18 år, men förälder är man ju oavsett barnets ålder. En annan sak är enligt gruppen att det finns vuxna med funktionsnedsättningar som lever i förhållanden och deras sambor, make/makar och barn är några som ofta glöms bort när det talas om anhöriga och anhörigstöd. En annan grupp som också har ett stort behov av anhörigstöd, men som ofta glöms bort är syskon till barn med funktionsnedsättningar eller som en i gruppen uttrycker det.

Nåt som behövs är syskongrupper och stöd för dem, vi möter många syskon som kommer i kläm

5.1.4 Övrigt

Många föräldrar känner sig enligt gruppen ensamma och vet inte hur de ska få stöd och deltagarna lyfte upp att som chef eller personal på en verksamhet är det kanske inte alldeles enkelt det här med att förstå sig på hur det är att vara anhörig.

Det är nog något som man inte tänker på, de anhörigas situation att de faktiskt bär på en stor sorg de har förlorat ett barn nånstans och har man inte den kunskapen kan det ju bli väldigt konstiga möten med föräldrar där personal kanske tycker och tror saker för man vet inte hur det är att vara anhörig.

Gruppen ansåg att det ibland kan vara mycket tungt att vara förälder till ett barn med funktionsnedsättning eftersom det största ansvaret ligger på föräldrarna oavsett barnets ålder.

Ja det är en mycket svår situation att vara anhörig för föräldrar får ju gå omkring och bära så mycket. Ja de kämpar ju för sina barn att de ska få det så bra som möjligt och det är ju inte alltid som kommunen tycker likadant som föräldrarna i det här utan det är ju, de får slåss helt enkelt.

Ett annat problem som togs upp i gruppen var att det också kan vara så att personalen tycker att föräldrarna skall ”släppa taget” om sina barn

Sen kan det ju komma från personal t.ex. att de tycker att föräldrarna är överbeskyddande det är ju åsikter som kan dyka upp det kan ju till viss del vara sant, men det finns ju en historik bakom som man kanske inte vet om

5.2 Resultat av fokusgruppsintervjun år 2

Vid fokusgruppsintervjun inom funktionshindersonsorgen deltog nio personer. Dessa var en politiker, en enhetschef, en biståndshandläggare, två personal, anhörigkonsulenten, en person från ideella sektorn och två anhöriga. De som deltagit i intervjuerna har i resultatredovisningen anonymiserats varför det ej kommer att framgå vem som har sagt vad.

5.2.1 Vad fungerar bra

Det som fungerar bra är fortfarande Anhörigcentrum då gruppen anser att det för det mesta är lätt att få kontakt med personalen där när de behöver stöd. Anhörigcentrum är också en plats dit den som har möjlighet att besöka Anhörigcentrum dagtid kan gå för att träffa någon att prata med.

Det som är bra är att man kan gå hit när man känner för det när man har det jobbigt och inte vet var man ska ta vägen det tycker jag är bra

Informationen om att Anhörigcentrum finns kommer ofta från biståndshandläggare, vilket enligt gruppen är en bra kanal för att förmedla information

Jag tror att inom vårt område hade vi nog inte använt lika mycket som inom äldreomsorgen, men det börjar komma man börjar få upp ögon för att det behövs

Biståndshandläggarna förmedlar ofta namn på anhöriga som vill ha stöd till Anhörigcentrum som sedan tar personlig kontakt med dem. Anhörigcentrum får också kontakt med anhöriga i behov av stöd via grannar, nära vänner osv.

Får man mycket kontakt med anhöriga som har oro så kan hänvisa till er och fråga om det är ok att ni ringer upp och det fungerar alltid jättebra

Andra informationskanaler om att Anhörigcentrum finns som fungerar bra för de anhöriga som behöver stöd är annonser och att information om Anhörigcentrum stått i tidningen. Kontakt förmedlas även genom olika handikappföreningar och via handikapprådet. Annat anhörigstöd som gruppen tar upp är insatser som man kan räkna som anhörigstöd för att avlasta anhöriga som vårdar och som man kan söka i kommunen. De olika insatser som gruppen anser fungerar bra är växelvård, växelvårdsboende, avlösarservice i hemmet och korttidsvistelse. De kurser som Anhörigcentrum anordnar anses också varit bra.

5.2.2 Vad fungerar mindre bra

Gruppen anser att det behövs mer personal på Anhörigcentrum eftersom personalen ibland är tvungna att stänga när de är ute på andra uppdrag. Även detta med att öppettiderna inte alltid fungerar kan upplevas svårt om man har behov av att prata och tagit sig tid för att ta sig till Anhörigcentrum.

Lite mer personal så man känner att du har tid med mig

Ibland om jag är ledsen någon dag så kanske det står på dörren stängt idag då är det inte kul, det har hänt mig faktiskt

Överhuvudtaget anser gruppen att det ibland är mycket svårt att få tag i de personer de behöver. Problemet är att de anhöriga ofta hamnar i akut behov av stöd och då kan det hända att den personal de normalt vänder sig till inte är tillgänglig. Därför anser gruppen att det finns ett stort behov av att utöka den personalstyrka som jobbar med anhörigstöd.

När min man skulle flytta hemifrån var det jättejobbigt och jag fick inte tag på någon på Anhörigcentrum för x var sjuk. Då var det jobbigt, då känner man sig bra liten. Ja, jag mådde pyton och sen när jag skulle tacka ja till platsen så fanns inte den jag skulle prata med där och då gick jag till LSS-enheten och då var inte den heller där som jag haft kontakt, med det var hemskt

Något som enligt gruppen inte alltid fungerar så bra är tillgängligheten till Anhörigcentrum. Det handlar då främst om den fysiska tillgängligheten dels, parkeringsmöjligheter och dels att ta sig in till Strängnäs tätort om den anhörige bor utanför denna.

Varför finns ni inte i kommunhuset där det är bättre med både parkering och tillgänglighet ja för här är inte tillgängligt när det är så långt till parkeringsplats för många har problem att ta sig hit från bilen det är för långt att gå

Alltså svårigheten att helt enkelt ta sig hit ifrån utifrån alltså så det är väl mest de som bor i strängnäs som kommer hit

En sak som fortfarande inte fungerar så bra är detta med att många tror att Anhörigcentrum endast är till för de äldre och att anhöriga till personer med funktionsnedsättningar därför inte alltid får information om att Anhörigcentrum finns.

Eftersom det inte är säkert att biståndshandläggarna berättar om att Anhörigcentrum finns så anser gruppen att information om Anhörigcentrum borde vara en stående punkt hos biståndshandläggarna. Något annat som enligt gruppen saknas är en informationsfolder om vilket anhörigstöd som kommunen erbjuder.

Det ligger på biståndshandläggarna att informera om Anhörigcentrum och att det är en resurs som finns så är det ju, men jag vet inte ens om det finns någon bra broschyr att ta med ut på hembesök

Något som ibland kan kännas problematiskt när det gäller anhörigstöd är att anhöriga till personer med funktionsnedsättning ofta har dubbla roller. De är ofta både anhöriga och gode män vilket i vissa fall kan leda till konflikter i verksamheterna.

Vi har unga som bor hemma och då finns det problem som man vill ta med god man men då är god man förälder samma som att det kan vara ett problem mellan förälder och brukare som vi ser och det är där det kan uppstå konflikter

5.2.3 Vad finns det för utvecklingsbehov

Anhöriga efterfrågar ofta hjälp med vilka rättigheter de har och där anser gruppen att Anhörigcentrum skulle kunna vara ett bättre stöd än idag. Anhörigcentrum skulle kunna anordna möten för att informera om olika rättigheter. Samtalsstöd är också något som många har behov av och ett utvecklingsbehov som gruppen tar upp är behovet av professionell personal för detta.

Det kanske skulle vara en psykolog, ja det vore hemskt bra, ja just så att folk skulle få prata, få prata av sig sina bekymmer, det kan vi föreslå för socialnämnden

Uppsökande verksamhet för de som är yngre än 80 år är något som efterfrågas av gruppen och de anser att det är betydligt fler än de som är 80 år som har behov av information.

Men då ska man ha fyllt 80. Jag skulle ju ha behövt den här informationen om vad man har rätt till och vart man kan vända sig när olyckan hänt och då fick man ju inget stöd alls utan allting får man ju försöka ta reda på själv. Och man mår ju inte så jättebra i den situationen som man är i då. Ja, det har man verkligen saknat det kan jag säga, ingen som tog upp nåt stöd, man stod ju själv det var inte lätt alltså. Så det skulle nog behöva sättas in tidigare

5.2.4 Övrigt

Ett önskemål som gruppen framför är direktkontakt med de politiker som sitter i Socialnämnden. Ett möte där de anhöriga får ställa sina frågor ansikte mot ansikte med Socialnämnden så att de får veta från anhöriga direkt vad som är bra och vad som är mindre bra. Gruppen anser också att Anhörigcentrums personal skulle kunna vara behjälpliga med att anordna detta möte.

Det är bättre för de anhöriga att ställa frågan direkt till de som bestämmer. Ni måste ordna ett sammanträffande här på Anhörigcentrum. Skolan måste vara med det finns många frågor kring barn som dom behöver svara på. Så Anhörigcentrum behöver ordna det, framförallt när vi känner att ingen lyssnat på oss

6. Individ och familjeomsorgen

Inom området Individ och familj samlades aktuell dokumentation in, en enkät skickades till enhetschefer och verksamhetschefen för individ och familjeomsorgen intervjuades. Efter att materialet sammanställts utfördes en fokusgruppsintervju (våren 2011) med utgångspunkt från den bild av anhängstöd som sammanställningen gav. Cirka ett år senare genomfördes ytterligare en fokusgruppsintervju där syftet var att få information kring hur anhängstöd utvecklats under det gångna året. Här presenteras resultatet av de två fokusgruppsintervjuerna.

6.1 Resultat av fokusgruppsintervjun år 1

Vid fokusgruppsintervjun inom individ- och familjeomsorgen deltog åtta personer. Dessa var två politiker, två enhetschefer, en biståndshandläggare/personal (socionom), anhängkonsulent, en person från ideella sektorn och en anhäng. De som deltagit i intervjuerna har i resultatredovisningen anonymiserats varför det ej kommer att framgå vem som har sagt vad. Fokusgruppsintervjun startade med att kartläggningen av anhängstöd inom äldreområdet presenterades och på frågan om deltagarna ansåg att den stämde svarade alla ja och de hade inte något att tillägga vad gällde kartläggningen. Därefter övergick man till att diskutera de olika frågeställningarna.

6.1.1 Vad fungerar bra

Det som enligt gruppen fungerar bra är att anhängstöd inom IFO är brett och en av deltagarna säger att ”det ligger nog lite i arbetets natur man är ju ofta ett stöd för anhänga, men kanske inte ett uttalat stöd. I vissa av IFOs evidensbaserade metoder ingår anhängstöd eller så är de anhängstöd, till exempel ”trappan” där det är barn som har bevittnat våld eller i ”återfallsprevention” som är en annan metod om man är vuxen och har missbruksproblematik. Sen menar gruppen att det beror på hur man ser på anhängstöd för ofta jobbar de med anhänga för att stärka för den som har problem och här nämns ”funktionell familj” där man jobbar mycket med föräldrastöd och det blir ju en form av anhängstöd det också. Det här med att anhängstöd skulle vara något specifikt vänder sig gruppen i viss mån emot och en av deltagarna uttrycker det enligt följande

En del får ju för sig att anhängstöd är att man plockar ut nån och gör nåt i en grupp men vårt anhängstöd är ju att jobba med hela familjen där bekymrena finns

Andra former av stöd som gruppen tycker fungerar bra är umgängesstöd där de är med i umgänget mellan barn och föräldrar för att skydda barnet och det kan ju också ses som en sorts anhörigstöd. Sen arbetar man också med anhörigavlastning där de har träfffamiljer för de föräldrar som behöver stöd. En annan form som fungerar bra och också kan ses som en form av anhörigstöd är att man beviljar rekreation för den anhörig som behöver komma ifrån sin närstående för en period.

Annat som fungerar bra, men som inte är direkt anhörigstöd berättar en av deltagarna om

Vi har också en bostadssituation där vi inte har några hemlösa och det är ju också en form av anhörigstöd för det kan ju va så att man ordnar en bostad åt någon och då är ju anhöriga påverkade också så jag tycker att det är väldigt svårt att nischa in det och säga att det eller det är anhörigstöd man tänker inte på det, men det blir en massa effekter av det man gör som liksom rinner över på anhöriga men det uttalas aldrig eller blir något skrivet om det

Anhöriga kan också ringa och fråga om olika saker och då kan man slussa vidare dit där man vet att det finns anhörigstöd till exempel inom ”tolvstegsbehandlingen”.

Vi har ju jättemycket rådgivande samtal och man vägleder och hänvisar dit eller dit, det blir ju statistikpinnar, men inte anhörigstödsstatistikpinnar. Det kan ju vara ett jätteviktigt stöd för anhöriga att få veta vart de ska vända sig och hur de skall kunna hjälpa sin närstående

Förutom detta anser gruppen att man har en väl uppbyggd frivilligverksamhet och att det nog är så att de har mer anhörigstöd än de tror fast de tänker inte på det som anhörigstöd. Eller som en i intervjugruppen uttrycker det

När man tänker efter blir ju egentligen allt vi gör på IFO en sorts anhörigstöd

6.1.2 Vad fungerar mindre bra

Ett problem är information det är inte alla som vet att Anhörigcentrum finns och det skulle man behöva veta så att man kan förmedla kontakt. Gruppen anser att det ibland är lite väl ”vattentäta skott” mellan verksamheterna det är svårt att få fram information och många i gruppen har trott att Anhörigcentrum hört till vård och omsorg och inte till IFO.

En sak som gruppen lyfter fram som problematiskt och som något som fungerar mindre bra är stöd till de människor som kommer från ett annat land och ännu ej behärskar det svenska språket. Hur informerar man dessa människor om vilket stöd och då också anhörigstöd som finns. En annan sak som kan kopplas till detta är också de kulturella skillnaderna där det kan bli svårt med de kulturkrockar som blir. Gruppen frågar sig hur man som verksamhet kan erbjuda ett gott stöd till anhöriga i dessa grupper.

Ett problem som gruppen tar upp är att allt information finns på hemsidan eftersom alla inte har dator eller vet hur man gör. Det är faktiskt så att gruppen som inte har råd med dator ökar och idag är det enligt några av deltagarna cirka 30 % av befolkningen som inte har dator.

Deltagarna vid intervjun anser också att det är mindre bra eller att det till och med finns en fara i att man tänker att man ska ha anhörigstöd grupperat i olika problemområden och en av deltagarna sa ”då kanske man tycker att det där finns på annat ställe och så missar vi det vi faktiskt ska göra i familjer, stödja alla i familjen både den som har problemet och den som är anhörig”.

6.1.3 Vad finns det för utvecklingsbehov

Det första som gruppen nämner när utvecklingsbehoven kommer upp till diskussion är utbildning. De anser att det finns ett stort behov av utbildning kring hur man ska tänka när det gäller anhöriga. Ett annat utvecklingsområde är barn och här menar man att det som behöver utvecklas är stöd till barn som lever utsatt. Man kan leva utsatt även om det inte är kopplat till missbruk och den målgrupp där anhörigstödet behöver utvecklas är främst stöd till barn som lever med psykiskt sjuka föräldrar.

Anhöriggrupper till beroende vuxna för de som har ett medberoende inte bara barnen utan de vuxna är också något som gruppen anser behöver utvecklas. Ett annat utvecklingsområde är nätverksarbete som de försöker utveckla hela tiden och då handlar det om att ta anhöriga till hjälp, både släkt och de viktiga personer som finns runt den som har problemet.

6.1.4 Övrigt

En sak som gruppen lyfter är att satsningen på IFO är låg i Strängnäs jämfört med likvärdiga kommuner och att det alltid sett ut så. Det innebär att anhörigstödet kan bli avhängt av resurser eftersom det som är myndighetsutövning, alltså utredningarna går före.

Ett annat problem är ju att IFO kan fatta beslut som går den anhörige emot och att detta med anhörigstöd då kan bli problematiskt, eller som en av deltagarna uttryckte det

Ett problem som finns i vår verksamhet är ju att vi ibland i myndighetsutövningen måste fatta beslut som går emot de anhörigas vilja och då är det ju inte hos oss dom vill ha stödet

6.2 Resultat av fokusgruppsintervjun år 2

Vid fokusgruppsintervjun inom individ- och familjeomsorgen deltog sex personer. Dessa var en politiker, en enhetschef, en biståndshandläggare/personal (socionom), anhörigkonsulenten, en person från ideella sektorn och en anhörig. De som deltagit i intervjuerna har i resultatredovisningen anonymiserats varför det ej kommer att framgå vem som har sagt vad.

6.2.1 Vad fungerar bra

Det som fungerar bra när det gäller anhörigstöd inom IFO är att anhörigstödet är brett och att de flesta insatser ”spiller över” som anhörigstöd. Det som fungerar mycket bra är olika stödformer till barn och detta stöd skall även utökas. Samarbete mellan IFO och Anhörigcentrum fungerar också bra och man skall nu ha en gemensam utbildningsinsats för hur man kan ge stöd till barn med psykiskt sjuka föräldrar IFO samarbetar också med kyrkan som har stödgrupper för barn till missbrukande föräldrar.

Anhörigstödet fungerar mestadels bra inom IFO och vi hoppas att med Anhörigcentrums utveckling ska det bli ännu bättre

Anhörigcentrum ställer också upp med lokaler och starthjälp för ideella grupper som stödjer varandra i att vara anhörig. Här får gruppen hjälp med att komma igång tills de känner att de kan vara självgående. Det är bra med grupper med erfarenhetsutbyte så att de anhöriga kan få stöd av andra anhöriga, att så här gjorde vi i den där situationen och det där är en bra människa att prata med om det där.

Det är ju ofta ett kämpande för den anhörige att få det stöd som den närstående behöver och att då träffa andra och få stöd, det kan ju ingen professionell förse en med det måste ske i kommunikation mellan varandra

Det som också anses bra är att det finns olika former av stöd eftersom en del anhöriga gärna pratar med andra i grupp medan en del anhöriga behöver individuellt stöd, något som Anhörigcentrum tillhandahåller.

6.2.2 Vad fungerar mindre bra

En problematik som finns inom IFO och som försvårar anhörigstödet är de attityder gentemot socialtjänsten som finns i samhället, där de flesta verkar tro att socialtjänsten enbart arbetar med försörjningsstöd och att omhänderta barn. En annan problematik är också de attityder som finns gentemot dem som söker stöd från socialtjänsten.

Det finns en rädsla hos folk för vad gör socialtjänsten de tror att vi omhändertar barn och så försörjningsstöd och att vi skulle va den här stödjande funktionen som ju faktiskt det mesta av vårt jobb handlar om det är ju inte så många som tänker så att man kan söka stöd hos oss

Det är skämmigt att ha kontakt med oss för många människor och det tror jag också är värre i en liten kommun faktiskt det är inte så lätt att sitta i vårt väntrum där alla kan se en det blir inte så lätt att bedriva anhörigstöd på socialkontoret då

Detta påverkar även den gruppverksamhet som IFO bedriver för anhöriga. Och när de försökt att anordna grupper med anhörigstöd för olika former av problematik har det till och med hänt att inte en enda anhörig kommit.

Det kan man säga att när vi försöker, när vi har försökt starta grupper inom socialtjänstens regi så har det varit jätteklurigt och svårt för man vill inte skylta liksom i vår lilla stad man kanske inte vill att andra ska veta att så här är det

Gruppen anser att uppsökande verksamhet är något som behövs, men att det tyvärr inte fungerar. De menar att om man har någon form av problematik så finns det kännedom om det i kommunen och då borde man som anhörig kunna fångas upp. Samma problematik gäller för de ideella föreningarna de har svårt att fånga upp de anhöriga som skulle kunna vara i behov av stöd.

Det borde slutas upp nånting runt en direkt när en utredning startar för det kan va svårt att ta sig hit. Att man kan behöva nån som drar i en lite för det är ibland svårt att se sitt eget behov

Man får ingen hjälp automatiskt man måste hitta själv

Det har vi sett med våran förening här, folk kommer lite sporadiskt och man kanske skulle behöva fånga upp dom mer, folk behöver lite hjälp för att komma hit

Samarbete är också något som inte alltid fungerar och inom IFO verkar det vara samarbetet mellan landsting och kommun som är svårt för vissa grupper. Anhörigcentrum försöker samarbeta med BUP och olika föreningar och alla de övriga kommunala verksamheterna, men det är inte alltid man vet hur det fungerar i verkligheten.

Varför får man ingen info på BUP eller HAB? Inte förrän man får en anmälan till socialtjänsten får man reda på vilken hjälp som finns.

Man försöker få till samarbetet men hur det sen funkar i den praktiska verkligheten det vet vi inte

Något som är svårt är att hitta rätt inom kommunen, vart man ska vända sig. Gruppen anser att det vore bra med information kring vad de olika kommunala verksamheterna kan erbjuda

Jaha ska jag gå dit och sen blir man skickad till nästa ställe och nästa ställe och sen ska man träffa tusen människor, man blir så trött, det är liksom ingen som tar tag i det

6.2.3 Vad finns det för utvecklingsbehov

Samarbete och gemensam information är något som gruppen anser behöver utvecklas. Information om det kommunala anhörigstödet och Anhörigcentrum borde finnas redan på landstinget, eftersom det är där många hamnar i början och det kan även vara så att de inte kommer i kontakt med IFO. Även samarbetet mellan de olika verksamheterna inom kommunen och mellan verksamheterna och Anhörigcentrum behöver enligt gruppen utvecklas

Om jag får önska så skulle jag vilja att information om Anhörigcentrum finns på BUP, för det är ju inte alla anhöriga som träffar oss på socialen och att de också kan ge information. Detsamma gäller ju t.ex. missbrukare de kan ju åka till Vårnäs på egen hand utan att vi har kontakt med dom.

Alla vi som finns runt omkring, jag tänker myndigheter, både landsting och kommuner har ju ett ansvar för att anhöriga får det stöd dom behöver, för det är ju inte alla anhöriga som man har kontakt med, så mer samverkan det vore bra. Det skulle t.ex. behövas mycket mera samarbete med skolan.

Ytterligare ett utvecklingsbehov som gruppen finner angelägen är att kommunen skulle behöva satsa på utbildning för personalen om olika problem. Gruppen anser att detta skulle kunna bli en sorts anhörigstöd eftersom bättre utbildad personal troligen skulle underlätta för de anhöriga.

6.2.4 Övrigt

Något som kommer upp även i denna grupp är den hjälp man behöver för att kunna ta steget till att utnyttja det anhörigstöd som finns och att det ofta skulle underlätta om någon fångade upp en eftersom det inte alltid är så lätt att söka stöd själv

Sen är ju alla olika, jag vill ju prata med andra, men andra kanske inte vill det. Men det är ju bra att veta om att det finns så man kan komma om man vill. Fast det är nog här som en del behöver draghjälp, du behöver inte säga nåt, vi träffas här, kom bara och lyssna, men jag tror att det steget kan vara svårt att ta för man utelämnar en del av sig själv så det steget kan vara lite läskigt att ta

En annan sak som ses som ett hinder för den anhörige att söka stöd är att många tänker anhörigstöd vad är det? Jag behöver ju inget stöd, det är min närstående som behöver det.

7. Diskussion

Anhörigcentrum är fortfarande kärnan i Strängnäs kommuns anhörigstöd, men ytterligare filialer förutom den i Åkers styckebruk saknas fortfarande. Tillgängligheten till anhörigstödet för de som bor på övriga orter är därför fortfarande dålig. Öppettiderna på Anhörigcentrum har inte förändrats under det gångna året vilket fortfarande försämrar tillgängligheten för de anhöriga som förvärvsarbetar. En viktig fråga som därmed kvarstår är hur samvaron med andra skall kunna tillgodoses för de anhöriga som har detta behov, men ej kan ta sig till Anhörigcentrums lokaler, eller inte har möjlighet att besöka Anhörigcentrum under dagtid. Uppsökande verksamhet eller att någon fångar upp en som anhörig är något som efterfrågas inom alla tre områden och kommunen borde därför satsa på detta i högre utsträckning.

När det gäller anhörigstödet för området äldre så verkar det som om stödet utvecklats en hel del under det gångna året och att samverkan inom kommunen förbättrats. Att kommunen anställt en demenssjuksköterska har uppenbarligen förbättrat stödet till de äldre som har en närstående med demens.

Även verksamheterna verkar ha utökat sitt anhörigstöd och det pågår enligt gruppen en hel del utveckling och förbättringar för anhöriga inom äldreområdet i kommunen. Information är ett område som fortfarande är problematiskt och den ekonomiska biten för de anhöriga till äldre är fortfarande svår. Anhörigstödet till äldre fokuserar också mycket på de som är anhöriga till någon med demens och utveckling av övrigt anhörigstöd inom äldreområdet efterfrågas. Det finns även ett stort behov av att utveckla den uppsökande verksamheten. Det övergripande resultatet inom området visar dock att anhörigstödet inom äldreområdet blivit bättre under det gångna året, men att det fortfarande finns saker som behöver förbättras.

Anhörigstödet för området funktionshinder dras fortfarande med samma problem, även om de har förbättrats något. Det största problemet är fortfarande att alla inte känner till att Anhörigcentrum är en resurs för alla anhöriga och inte endast för äldre. Informationen om Anhörigcentrum till anhöriga med närstående som har funktionshinder har dock blivit bättre och här verkar verksamheterna ta ett större ansvar. Biståndshandläggarna verkar i högre utsträckning än förut förmedla kontakt mellan anhöriga och Anhörigcentrum.

De inom området som känner till Anhörigcentrums verksamhet är dock nöjda och anser att de får det stöd de behöver och att det är lätt att få kontakt med personalen. Personalen behöver dock utökas då deras tid inte alltid räcker till för det stöd som anhöriga efterfrågar. Ett problem för denna målgrupp är också tillgängligheten till Anhörigcentrum, något som inte borde vara allt för svårt att åtgärda. Övrigt stöd som efterfrågas är information om vilka rättigheter anhöriga har och att Anhörigcentrum här skulle ta ett större ansvar. Detta ansvar borde dock ligga på alla verksamheter i kommunen.

Professionellt samtalsstöd är något som efterfrågas och det är något förvånande att ingen i gruppen nämner LSS-insatsen ”Råd och Stöd” vilket väcker tankar kring att samarbetet med landstinget som ansvarar för denna insats troligen kunde vara bättre. Det verkar även som att direktkontakten mellan anhöriga och beslutande politiker borde förbättras och kanske är det så att kommunen skulle behöva tillsätta ett anhörigråd där diskussioner kring kommunens anhörigstöd förs.

Inom området IFO är anhörigstödet fortsatt brett och insatser och anhörigstöd går fortfarande i varandra. Anhörigstödet är en naturlig del av verksamheten, men den kan ibland vara så inbakad i den aktuella insatsen att den är svår att upptäcka. Det verkar också pågå en stor satsning på stöd till barn som är anhöriga, vilket är positivt eftersom denna grupp ofta tidigare glömts bort.

Samarbetet med Anhörigcentrum fungerar bra och har även utvecklats positivt. Däremot verkar samarbetet med landstinget inom detta område snarare försämrats. Den största problematiken är dock fortfarande de attityder i samhället som finns gentemot dem som söker stöd inom socialtjänsten och dessa attityder försvårar naturligtvis även anhörigstödet.

Även inom detta område efterlyser man uppsökande verksamhet eftersom det många gånger är svårt för den anhörige att själv söka det stöd som behövs. En bidragande orsak till dessa svårigheter kan vara att det upplevs som svårt och ibland mycket svårt för den anhöriga att hitta rätt inom kommunen, att helt enkelt få någon klarhet i vart man ska vända sig. Även denna grupp efterfrågar mer och bättre information om det anhörigstöd som finns i kommunen. Inom IFO finns även ett önskemål om bättre utbildning för personal kring olika sorters problematik, vilket troligen skulle underlätta bemötandet av de anhöriga.

8. Konklusion

De slutsatser som kan dras utifrån resultatet är att Anhörigcentrum och dess personal fortfarande gör ett gott arbete utifrån de resurser som finns tillgängliga. Problemet med underbemanning kvarstår dock. Verksamheterna verkar idag i större utsträckning ta ansvar för anhörigstödet och information om Anhörigcentrum, men detta behöver utökas ytterligare. Samverkan inom kommunen verkar ha blivit bättre, men det är ibland lite väl vattentäta skott mellan kommun och landsting vilket ofta försvårar för den som är anhörig. En viktig slutsats som kan dras är att kommunen i större utsträckning borde satsa på uppsökande verksamhet då detta efterfrågas inom alla tre områden.

Alltså grejen är ju att när man står mitt upp i skiten är det ju väldigt svårt att söka hjälp själv. Så någonstans kanske man skulle behöva lite hjälp som anhörig, att bli uppfångad eftersom man har fullt sjå att hålla sig flytande.

En slutgiltig slutsats som kan dras utifrån en jämförelse av fokusgruppsintervjuerna är dock att kommunens anhörigstöd inom alla tre områden utvecklas i en positiv riktning.

Bilagor

Bilaga 1 Frågeguide till fokusgruppsintervju

Syftet med fokusgruppsintervjun:

- validera kartläggningen
- ge mera substans till kartläggningen
- få en uppfattning av deltagarnas uppfattning av kvaliteten på stödet till anhöriga
- identifiera områden där deltagarna upplever att det finns behov av ytterligare utveckling

Typ av fokusgrupp:

- en relativt ostrukturerad fokusgruppsintervju med några frågeställningar att diskutera fritt

Deltagare i fokusgruppsintervjuerna:

- samma funktioner som träffas tre gånger, en gång per år
- fokusgrupperna speglar organisationsperspektivet
- ideella organisationer representerar anhöriga på organisationsnivå, olika organisationer beroende på kommun och område

Genomförande

- fokusgruppsintervjun genomförs efter att kartläggningen genomförts
- beskrivning av resultatet av kartläggningen presenteras – om möjligt har sammanställningen distribuerats till deltagarna inför mötet
- samtalet spelas in på band och transkriberas
- kartlägg bakgrundsdata avseende deltagarna, se bilaga 1 och 2
- det gäller inte att komma fram till konsensus i gruppen - eventuella motstridiga uppfattningar redovisas
- materialet sammanställs under respektive rubrik

Frågeställningar:

- är det något som Ni skulle vilja komplettera sammanställningen med?
- stämmer bilden/kartläggningen med verkligheten?
- hur tycker ni att anhörigstödet fungerar idag?
 - vad fungerar bra? beskriv!
 - vad fungerar mindre bra? beskriv!
 - finns det några utvecklingsbehov? vilka är dessa?
- är det något mer som ni skulle vilja lägga till?

101018, Marianne Winqvist, Elizabeth Hanson, Lennart Magnusson